

Datum
2020-12-07
Adress
August Palms Plats 1
Diarienummer
STK-2020-1337

Yttrande

Till
Justitiedepartementet

Remiss från Justitiedepartementet - En långsiktig hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54) Ju2020/03215

Sammanfattning

Kommunstyrelsen förstår kommitténs utgångspunkt att anpassa svenska regleringar till andra länders i Norden och EU, även om det för den enskilda i stort innebär försämrade villkor än vid en återgång till utlänningslagen. I de fall kommitténs förslag leder till ökad kunskap i svenska och om samhället samt förkortad etablering på arbets- respektive bostadsmarknaden ser kommunstyrelsen att det kan få positiva effekter för både individer och kommunen. Det krävs dock att samhället möter upp med strukturer som möjliggör kunskapsinhämtningen, arbetsmarknads- och bostadsetableringen samt kompenserande stöd och insatser för dem med sämre förutsättningar. Det behövs en sammanhållen och jämlik nationell bostadspolitik som kopplar samman arbetsmarknad och bostadsmarknad samt att det statliga etableringprogrammet för nyanlända förlängs, är mer flexibelt utifrån individuella förutsättningar och i högre utsträckning än idag leder individerna vidare till jobb och studier. Kommunerna behöver full kostnadstäckning där ökade kostnader uppstår. Utredningen behöver kompletteras med bedömning och beräkning av kostnadsförändringarna samt en finansieringsmodell för det som avser kommunernas utökade uppdrag inom sfi och samhällsorientering. Kommunerna behöver också inkluderas i arbetet med den vidare utformning av detta uppdrag. Utredningen borde i större utsträckning tagit hänsyn till jämställdhetsaspekter och barnperspektiv. Kommitténs bedömning om hur ytterligare finansiering inte är nödvändig har inte tagit hänsyn till ekonomiska effekter av fördröjd etablering samt kommunens utökade uppdrag kopplat till kraven för permanent uppehållstillstånd.

Yttrande

Kommitténs huvudsakliga ingång är att svensk migrationspolitik ska ligga närmare övriga nordiska länder och andra EU-länder, vilket syns tydligt vara det faktum som väger tyngst i slutbetänkandets förslag. Kommunstyrelsen förstår kommitténs utgångspunkt att anpassa svenska regleringar till andra länders, även om det för den enskilda i stort innebär

försämrade villkor än vid en återgång till utlänningslagen. I de fall kommitténs förslag leder till ökad kunskap i svenska och om samhället samt förkortad etablering på arbets- respektive bostadsmarknaden ser kommunstyrelsen att det kan få positiva effekter för både individer och kommunen. Det krävs dock att samhället möter upp med strukturer som möjliggör kunskapsinhämtningen, arbetsmarknads- och bostadsetableringen samt kompenserande stöd och insatser för dem med sämre förutsättningar. Kommunerna behöver full kostnadstäckning där ökade kostnader uppstår.

Sverige går med dessa förslag mot en mer restriktiv hållning gällande flykting och anhöriginvandring samtidigt som politiken gällande arbetsmarknadsmigration har blivit mer generös. Det är viktigt att det inom ramen för arbetskraftsinvandringen säkerställs att människor inte utnyttjas, särskilt utifrån detta perspektiv, vilket bör tas i beaktade inom utredningen för *Åtgärder för att attrahera internationell kompetens och motverka utnyttjande av arbetskraftsinvandrare*¹.

Kommitténs förslag berör kommunens verksamheter direkt i de förslag som ges främst kring kraven för permanent uppehållstillstånd, men även indirekt då flera av kommunens verksamheter kommer i kontakt med de personer som berörs av nya regler med tillfälliga uppehållstillstånd, krav för permanent uppehållstillstånd och krav för familjeåterförening. Kravet på bostad av lämplig storlek och standard för familjeåterförening berör också kommunen och bostadsförsörjningsuppdraget.

Kommunstyrelsen anser att kommitténs förslag bidrar till en mer sammanhängande och stringent lagstiftning och att det finns fördelar i jämförelse med ytterligare en förlängning av den tillfälliga lagstiftningen. Andra mer specifika förslag som kommunstyrelsen särskilt bedömer som positiva är: Att arbetstillstånd får beviljas för skyddsbehövande som får tidsbegränsade uppehållstillstånd. Att kvotflyktingar även fortsatt kommer beviljas permanenta uppehållstillstånd. Att det finns möjligheter till undantag för kraven för permanent uppehållstillstånd och den fortsatta möjligheten till anhöriginvandring utan försörjningskrav inom de tre första månaderna för flyktingar och alternativt skyddsbehövande. Särskilt ur ett barnperspektiv är det bra att barn ska vara undantagna kraven för permanent uppehållstillstånd och försörjningskrav vid anhöriginvandring samt att principen om synnerligen ömmande omständigheter återinförs.

Kommunstyrelsen har därutöver följande synpunkter och kommentarer på kommitténs förslag.

6. Uppehållstillståndens längd

Tidsbegränsade uppehållstillstånd medför en osäkerhet som kan påverka människors hälsa och förutsättningar för etablering i samhället negativt. Ur ett barnperspektiv kan tidsbegränsade uppehållstillstånd få en negativ effekt på den tid och kontinuitet som enligt

¹ Regeringen 2020, Dir. 2020:8

stadens erfarenheter spelar en avgörande roll för barns lärande. Det finns också studier² som visar att den med tillfälliga uppehållstillstånd är mer aktiv på arbetsmarknaden medan den med permanent uppehållstillstånd är mer benägen att delta i studier. När arbete prioriteras över studier kan oönskade effekter uppstå och matchning mellan individens kompetens och potential och arbetsuppgifter blir sämre. Kommunstyrelsen konstaterar också att när det gäller uppehållstillståndens längd ligger kommitténs förslag närmare de mer restriktiva regleringarna i de länder man främst jämför med³. Det finns därmed visst utrymme för ändringar i förslagen utan att Sverige skulle särskilja sig avsevärt från närliggande och jämförbara länder i Norden och EU. Framförallt 13 månader vid första provningstillfället för alternativt skyddsbehövande och utifrån synnerligen ömmande omständigheter kan tyckas innebära onödigt påfrestning för individen och belastning på systemet vid ansökan om förlängning. En utökning av uppehållstillståndens längd skulle också innebära att färre anhöriga beviljas kortare uppehållstillstånd än ett år, vilket kommunstyrelsen invänder emot.

7. Permanenta uppehållstillstånd

Kommunstyrelsen instämmer i att kunskaper i det svenska språket är väsentligt för att personer ska kunna arbeta, integreras och förstå sina rättigheter och skyldigheter. Kraven på språk och samhällskunskaper föreslås kopplas till befintlig kommunal undervisning i sfi och samhällsorientering och bedöms, med utökad målgrupp, ge ökade kostnader. Någon beräkning av kostnadsökningen är dock inte gjord, inte heller har man tagit fram någon finansieringsmodell. Även en måttlig ökning till följd av betänkandets förslag får betydande ekonomisk inverkan för stadens verksamhet. En komplettering med en bedömning och beräkning av kostnadsförändringarna samt en finansieringsmodell behöver göras.

Personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd utgör tillsammans en väldigt heterogen grupp, med olika förutsättningar och med varierande utbildningsbakgrund. Det finns en erfarenhet inom staden att många av de som idag inte skulle uppfylla de föreslagna kunskapskraven, inte har som primär utmaning att de saknar intentioner eller vilja att integreras eller bli självförsörjande. Ett språk- och kunskapskrav för att få permanent uppehållstillstånd gynnar nödvändigtvis inte de som idag har svårast att ta plats i det svenska samhället. Därutöver anser kommunstyrelsen att, då barn undantas från kraven på permanent uppehållstillstånd, är det viktigt att säkerställa att barn och föräldrar inte skiljs åt genom olika uppehållsrättslig status.

Regeringen, eller av den utpekad ansvarig myndighet, föreslås arbeta vidare med närmare utformning av och kontroll av språk- och samhällskunskapskraven. Kommunerna som huvudsaklig utförare behöver inkluderas i detta arbete. Vissa erfarenheter som har lyfts i den nationella debatten kring den så kallade nya gymnasielagens utformning behöver beaktas för att enskilda lärare inte ska få en orimlig roll i avgörandet av personers framtida uppehållsstatus. Det behöver också inom ramen för detta arbete säkerställas en likvärdig

² Jutvik, Robinson 2020, *Governing Migration: On the Emergence and Effects of Policies Related to the Settlement and Inclusion of Refugees* & Holmqvist, Omanović, Urban 2020, *Organisation av arbetsmarknads- och bostadsintegration*.

³ Finland, Danmark, Norge, Tyskland, Nederländerna och Frankrike

struktur mellan kommunerna för ett jämlikt mottagande och samma möjligheter till permanent uppehållstillstånd över hela landet.

8. Anböriginvandring

Kommunstyrelsen förstår utredningens bedömning att ett uppehållstillstånd som beviljas på grund av anknytning bör gälla för samma tid som för anknytningspersonen, men invänder emot att det kan vara kortare än 13 månader då detta kan försvåra de byråkratiska processerna kring folkbokföring, etableringsersättning, anvisning och socialförsäkringsförmåner. Vad gäller förslaget att neka uppehållstillstånd till anhörig make/maka/sambo yngre än 21 år anser kommunstyrelsen att lagstiftningen istället bör följa svensks myndighet- och äktenskapsålder, 18 år.

9. Försörjningskrav vid anböriginvandring

Syftet med kommitténs förslag om försörjningskrav, att ge incitament för personer att bli självförsörjande och lösa sin boendesituation på ett bra sätt, och därmed påskynda etableringen har vissa positiva aspekter. Det finns dock en erfarenhet i kommunen att många nyanlända beskriver att det är svårt att arbeta för sin etablering när oron över och längtan efter anhöriga är stor, men att det blir lättare att fokusera på arbetssökande eller studier när familjen återförenats. Detta kompliceras av utredningens förslag och kan leda till direkt motsatt önskad effekt. Inkomstkravet kan också tvinga individen att välja mellan vilka anhöriga hen har råd och möjlighet att återförenas med, vilket får stor påverkan för den enskilde och familjen. När barns återförening med anhöriga i Sverige fördröjs, på grund av försörjningskrav, kan det också innebära att skolgången i Sverige fördröjs, vilket i sin tur kan påverka förutsättningarna negativt för vidare utbildning och arbete.

Att förklara nyanländas eventuellt fördröjda etablering med avsaknad av incitament eller motivation är onyanserat och förenklat. Det finns flera olika hinder, individuella och strukturella, som påverkar nyanländas etablering på arbets- respektive bostadsmarknaden. För att påskynda nyanländas etablering behövs individinriktade insatser i form av arbetsmarknadsinsatser, vuxenutbildning och bostadsrådgivning samt strukturella förändringar, statliga incitament och regelverk som innebär att nyanlända kan få tillgång till bostäder med lämplig boendekostnad och till arbetsmarknaden. Det behövs en sammanhållen och jämlik nationell bostadspolitik som kopplar samman arbetsmarknad och bostadsmarknad med nya finansieringsmodeller samt att det statliga etableringsprogrammet för nyanlända förlängs, är mer flexibelt utifrån individuella förutsättningar och i högre utsträckning än idag leder individerna vidare till jobb och studier

13. Säkra och lagliga vägar

Kommunstyrelsen anser att det är angeläget att Sverige verkar för att det ska finnas trygga och lagliga sätt att ta sig till Sverige och söka asyl. Frågan är, som kommittén säger, inte främst en nationell fråga utan en europeisk och global fråga, men det hade varit önskvärt att utredningen presenterade några konkreta förslag på lösningar som skulle kunna fungera på nationell nivå eller som skulle kunna drivas på EU-nivå.

15. Konsekvensanalys

Kraven på permanent uppehållstillstånd och för anhöriginvandring förväntas uppmuntra till skötsamhet och bidra till att integrationen förbättras och utanförskap motverkas. Samtidigt lyfter kommittén en rad negativa konsekvenser för hur många av förslagen i betänkandet kan påverka nyanländas etablering på arbetsmarknaden, integration i samhället eller få konsekvenser för den enskildes hälsa i jämförelse med en återgång till utlänningslagen. Konsekvenser som, utöver vad det innebär för individen, också får samhällsekonomiska följder. Det är viktigt att staten tar sitt ansvar i detta och planerar för insatser som kan lindra de negativa effekterna av lagförslagen och säkerställer finansiering av sådana insatser.

Med anledning av de konsekvenser kommittén för fram utifrån ett jämställdhets- respektive barnperspektiv anser kommunstyrelsen att utredningen i större utsträckning borde tagit hänsyn till: (1) jämställdhetsaspekterna och presenterat förslag som främjar kvinnors förutsättningar och rättigheter och ligger mer i linje med den nationella jämställdhetspolitikens mål (2) barnperspektivet, barns särskilda utsatthet och förslagens konsekvenser för barns hälsa och möjligheter.

Kommunstyrelsen ser att kommitténs bedömning om hur ytterligare finansiering inte är nödvändig inte tagit hänsyn till ekonomiska effekter av fördröjd etablering samt kommunens utökade uppdrag kopplat till kraven för permanent uppehållstillstånd och att kompletteringar i form av kostnadsberäkningar och finansieringsmodeller behöver göras.

Ordförande

.....
Katrín Stjernfeldt Jammeh
.....

Sekreterare

.....
Anna-Lena Alnerud
.....

Torbjörn Tegnhammar (M) reserverar sig muntligen mot beslutet till förmån för Tobias Billströms (M) och Maria Malmer Stenergards (M) reservation som lämnats avseende betänkandet av kommittén om den framtida svenska migrationspolitiken.